

VLOGA IN POMEN FORMATIVNEGA SPREMLJANJA
PRI DEJAVNOSTIH USTVARJANJA V GLASBI: SISTEMATIČNI
PREGLED LITERATURE

THE ROLE AND IMPORTANCE OF FORMATIVE ASSESSMENT IN CREATIVE
ACTIVITIES IN MUSIC: SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

ŠPELA PUČKO

Osnovna šola Danile Kumar
spela.pucko@gmail.com

JERNEJA ŽNIDARŠIČ

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
jerneja.znidarsic@um.si

Izvleček: Pregledni članek sistematično analizira raziskave v skladu s smernicami PRISMA, z namenom boljšega razumevanja formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi znotraj pouka glasbene umetnosti v osnovni šoli. Opravljen je bil sistematični pregled literature v bazah podatkov do septembra 2023. Od 4.160 zadetkov smo vključili sedem člankov, ki preučujejo najrazličnejše vidike formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi v osnovni šoli. Izsledki raziskav kažejo, da z vključevanjem formativnega spremljanja v dejavnosti ustvarjanja v glasbi učitelj ustvarja spodbudno okolje, v katerem učenci razvijajo večje zanimanje za nadaljnje učenje, izboljšujejo samopodobo, uspešno dosegajo cilje znanja in širijo ustvarjalne ideje s sovrstniki. To dokazuje, da je vključevanje formativnega spremljanja v pouk glasbene umetnosti v osnovni šoli še kako smiselno in priporočljivo.

Ključne besede: formativno spremljanje, glasbene dejavnosti, ustvarjanje v glasbi, glasbena umetnost, osnovna šola, metaanaliza PRISMA

Abstract: In a review article, studies are systematically evaluated according to the PRISMA guidelines to achieve a better understanding of the formative assessment of music-making activities in elementary school music lessons. A systematic literature search was conducted in databases up to September 2023. Of the 4,160 results, 7 articles were included that explored different aspects of integrating formative assessment into elementary school music making. The research findings suggest that the integration of formative assessment into music making fosters a supportive environment in which students develop a greater interest in further learning, improve their self-esteem, successfully achieve learning goals, and share creative ideas with their peers. This demonstrates that the integration of formative assessment into elementary school music lessons is both beneficial and recommended.

Keywords: formative assessment, music lessons, creation in music, music art, primary school, PRISMA meta-analysis

UVOD

Pedagoški teoretiki in praktiki so že v petdesetih letih 20. stoletja začeli poudarjati aktivno vlogo učenca v učnem procesu (Mithans in Ivanuš Grmek, 2012), pri čemer učitelj prevzema vlogo mentorja (Adamič, 2005; Ivanuš Grmek idr., 2009; Sentočnik in Rutar Ilc, 2001; Strmčnik, 2001). Učitelj je tako tisti, ki učence spodbuja k samostojnemu razmišljanju, praktičnemu učenju in pridobivanju lastnih izkušenj, saj tako pripomore k razvoju učenčevega ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter razvoju sposobnosti, spretnosti in osebnostnih lastnosti (Ivanuš Grmek idr., 2009; Tomić, 2003). Če bodo učenci nova spoznanja podkrepili in utemeljili s primeri, bo njihovo znanje uporabnejše in trajnejše (Ivanuš Grmek idr., 2009), posledično bodo celostno, miselno in čustveno aktivirani ter spodbujeni k miselni aktivnosti, radovednosti, vedoželjnosti, lastnemu raziskovanju (Marentič Požarnik, 1998) in osmišljanju svojih izkušenj (Marentič Požarnik, 2000).

Aktivna vloga učenca je poudarjena tudi pri poučevanju glasbene umetnosti, pri čemer učenec preko lastnega raziskovanja in glasbenih izkušenj izgrajuje svoje znanje in tako postane osrednji člen glasbenega udejstvovanja (Cavicchi, 2009; Kibici, 2022). Pouk glasbene umetnosti v osnovni šoli naj bi omogočal razvoj glasbene ustvarjalnosti pri vseh učencih (Menard, 2013). Kot tak pa naj bi uresničeval izkustvene glasbene dejavnosti poslušanja, izvajanja in ustvarjanja, preko katerih spodbujamo učenčevo doživljanje in izražanje glasbe (Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport, 2011) ter razvijamo glasbene sposobnosti, spretnosti in znanja učencev (Sicherl-Kafol idr., 2011).

Glasbene dejavnosti se med seboj prepletajo in dopolnjujejo, vsem pa je skupna glasbena ustvarjalnost, ki je najizrazitejša pri glasbeni dejavnosti ustvarjanja, znotraj katere učenci ustvarjajo v glasbi in ob njej. Ustvarjanje v glasbi zajema poustvarjalno izvajanje (Borota, 2013) in ustvarjanje glasbenih vsebin z ritmičnim/melodičnim dopolnjevanjem, ritmičnimi/melodičnimi vprašanji ter odgovori, izmišljarijami (Sicherl-Kafol, 2015). V Slovenskem Učnem načrtu za glasbeno vzgojo (Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport, 2011, str. 25) je ustvarjanje v glasbi opredeljeno kot ustvarjanje in dopolnjevanje glasbenih vsebin (ustvarjanje spremljav, glasbenih vsebin in oblik ter drugih načinov improvizacije, katere rezultati so zvočni eksperimenti). Učenci tako ustvarjajo nove glasbene vsebine, kot so izmišljarije, melodije, pesmi in ritmično-melodične celote (Denac, 2012). Ustvarjanje novih glasbenih vsebin pogosto spremlja notni zapis ustvarjenega, kar omogoča spreminjanje in popravljanje glasbenega produkta (Martinović Bogojević, 2021). Tako lahko učitelji posebno pozornost namenijo sprotnemu spremljanju in preverjanju znanja tekom ustvarjalnega procesa ali t. i. formativnemu načinu ocenjevanja znanja,

v literaturi zaznanem tudi kot (angl.) *assessment for learning* – AfL (Black in Wiliam, 1998, 2003, 2009).

Formativnemu načinu ocenjevanja znanja se na področju pedagoškega raziskovanja v zadnjih letih namenja veliko pozornosti (Black in Wiliam, 1998, 2003, 2009; Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016; Peršolja, 2020; Yan in Pastore, 2022). Temeljni vidiki formativnega spremljanja so preverjanje in spodbujanje napredka učenčevega znanja skozi celoten učni proces (Black in Wiliam, 1998, 2003, 2009; Cowie in Bell, 1999; Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016; Peršolja, 2020), s cilji izboljšanja kognitivnih sposobnosti učencev (Andrade in Heritage, 2017), spodbujanja samostojnega učenja s pomočjo učiteljevih povratnih informacij, prepoznavanja individualnih potreb učencev (Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2016; Kordeš idr., 2013; Peršolja, 2020) in motiviranja učencev za delo (Black in Wiliam, 1998). Na drugi strani preverjanje znanja omenja tudi Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport (2011), ki ga opredeljuje kot sproten proces, v katerem učitelj spremlja razvoj glasbenih sposobnosti in spretnosti učenca ter slednjega opazuje pri glasbenem izvajanju, ustvarjanju in poslušanju. Prav tako so navedene možnosti preverjanja pri ustvarjanju v glasbi, in sicer »preverjanje na podlagi portfolio – mape dosežkov (zbirka izbranih izdelkov in druge dokumentacije, ki nastaja daljši čas in iz katere je mogoče razbrati napredek in doseženo stopnjo v znanju in usposobljenosti učenca); samoocenjevanje; kolegialno ali vzajemno vrednotenje; skupinsko vrednotenje timskega dela oziroma sodelovalnega učenja« (str. 30). Nesmiselno je namreč ocenjevati le končni ustvarjalni glasbeni produkt učenca, ker je prav proces ustvarjanja tisti, ki pokaže, kako učenci doživljajo glasbo (Leung idr., 2009). Lucas idr. (2014) namreč ugotavljajo, da sumativno ali t. i. številčno ocenjevanje lahko zavira učenčeva ustvarjalnost in samoizražanje, saj kot tako vključuje tekmovalnost, primerjanje z drugimi in pritisk vrednotenja, kar pri učencih povzroča tesnobo ter zavira motivacijo za učenje in sposobnost ustvarjanja (Runco, 2003). Prav zato je formativno spremljanje primernejši način za objektivno spremljanje in ocenjevanje učenčevega napredka tekom ustvarjalnega procesa.

Kljub poudarku različnih virov glede vloge in pomena ustvarjanja pri pouku glasbene umetnosti ter prav tako formativnega spremljanja sta zanimivi ugotovitvi, da uresničevanje dejavnosti ustvarjanja pri pouku glasbene umetnosti učiteljem še vedno predstavlja izziv (Strand, 2006; Houmann, 2017; Grigorenko, 2019; Martinović Bogojević, 2021; Juhart idr., 2023) in da slovenski učitelji formativno spremljanje v pouk glasbene umetnosti vključujejo le redko (Sušec, 2023).

V nadaljevanju smo z izvedbo metaanalize želeli preučiti vlogo in pomen formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi. Raziskovalni vprašanji, ki sta usmerjali pričujoči pregled literature, sta naslednji:

- *RV 1:* Kakšno vlogo in pomen ima formativno spremljanje pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi za učitelje in učence pri pouku glasbene umetnosti v osnovni šoli?
- *RV 2:* Kako lahko formativno spremljanje ustvarjalnih procesov učencev pripomore k nadgradnji njihovih ustvarjalnih dosežkov in doseganju učnih ciljev v povezavi z ustvarjanjem v glasbi?

METODA

Cilji in zasnova raziskave

Za potrebe metaanalize smo izbirni postopek raziskav opravili na podlagi smernic PRISMA (The Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses), ki omogočajo temeljit in natančen sistematičen pregled raziskav, pri čemer se predhodno določijo vključitveni in izključitveni kriteriji. Pri izbirnem postopku smo si pomagali z uporabo kontrolne liste in diagrama poteka, ki sta prikazana na sliki 1 (Page idr., 2021).

Viri informacij in strategija iskanja

Znanstvenoraziskovalne članke smo iskali v podatkovnih zbirkah Scopus, JSTOR (Journal Storage), SAGE Journals in EBSCOhost, pri čemer smo uporabili iskalno kombinacijo v angleščini: ((»formative assessment« OR »assessment for learning«) AND (»composition« OR »creation in music« OR »creative process«) AND (»primary school« OR »secondary school« OR »elementary school«)).

Merila vključenosti

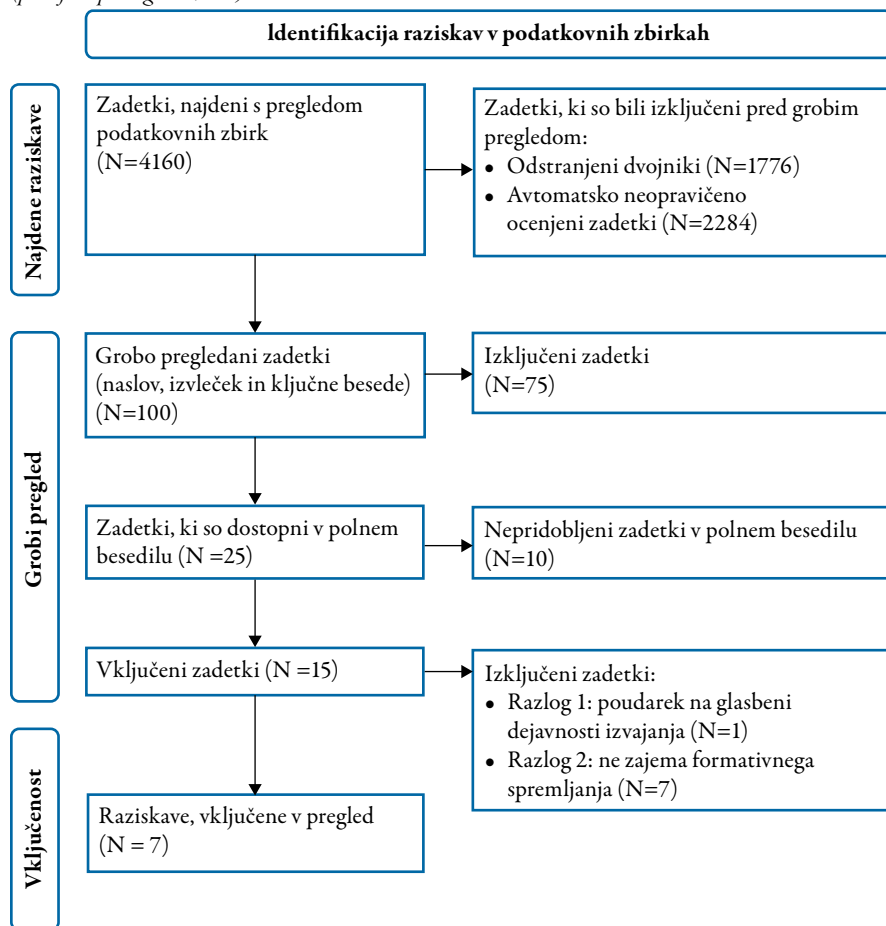
V metaanalizo smo vključili znanstvenoraziskovalne in pregledne članke s polnim besedilom v angleškem jeziku, ki so bili objavljeni do septembra 2023. Merili za vključitev člankov v metaanalizo sta določali, da (1) obravnavajo formativno spremljanje pri ustvarjanju v glasbi, pri čemer nastajajo nove glasbene vsebine, in (2) se nanašajo na poučevanje glasbene umetnosti v osnovni šoli. Pri tem smo izključili članke, ki so preučevali formativno spremljanje pri ustvarjanju v glasbi z uporabo tehnologije ali pa so se nanašali na uresničevanje dejavnosti ustvarjanja v glasbi v glasbeni šoli.

Najprej smo v podatkovne baze (JSTOR, SAGE Journals, Scopus in EBSCOhost) vnesli iskalno kombinacijo ter odstranili dvojnike ($N = 1776$) in avtomatsko nepravilno ocenjene zadetke ($N = 2284$), ki niso znanstvenoraziskovalni članki v angleškem jeziku ali že v naslovu niso zajemali področja ocenjevanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi pri pouku glasbene umetnosti

Slika 1

Diagram poteka vključevanja in izključevanja raziskav po smernicah PRISMA

(prirejeno po Page idr., 2021)

v osnovni šoli. V preostalih zadetkih ($N = 100$) smo grobo pregledali naslove, ključne besede in povzetke ter pri tem izključili raziskave ($N = 75$), ki vsebinsko niso obravnavale formativnega spremljanja ali dejavnosti ustvarjanja v glasbi. V nadaljevanju smo izključili še zadetke, ki jih nismo mogli pridobiti v polnem besedilu ($N = 10$), in tako izmed upravičeno ostalih zadetkov ($N = 15$) odstranili še tiste, ki (1) so poudarjali glasbeno dejavnost izvajanja ($N = 1$), in tiste, ki (2) niso zajemali formativnega spremljanja – poudarek na sumativnem ocenjevanju ustvarjanja v glasbi ($N = 7$). Izbirni postopek raziskav smo zaključili z izborom sedmih znanstvenoraziskovalnih člankov, ki smo jih vključili v nadaljnjo metaanalizo.

REZULTATI

Raziskave ($N = 7$), ki so bile vključene na podlagi zgoraj navedenih vključitvenih in izključitvenih kriterijev, so bile objavljene med letoma 2004 in 2023. Obravnavajo formativno spremljanje pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi znotraj pouka glasbene umetnosti v osnovni šoli. Vključene raziskave zajemajo doživljanje in dojemanje formativnega spremljanja pri učencih (Sicherl-Kafol idr., 2017) ter učiteljeve strategije formativnega spremljanja za podporo glasbene ustvarjalnosti učencev (Fautley, 2004; Forrester in Wong, 2008; Sætre, 2011; Bolden in DeLuca, 2022).

V preglednici 1 prikazujemo znanstvenoraziskovalne članke ($N = 5$), ki so razvrščeni po kronološkem zaporedju. Za vsakega smo zapisali raziskovalni pristop, udeležence raziskave, državo, v kateri je bila raziskava izvedena, in ključna spoznanja, ki se nanašajo na vlogo in pomen formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi za učitelje in za učence.

Članki so empirični, pri čemer so bili uporabljeni kvalitativni raziskovalni pristopi. Uporabljene so bile metoda študije primera (Fautley, 2004; Forrester in Wong, 2008), metoda akcijskega raziskovanja (Sicherl-Kafol idr., 2017), metoda polstrukturiranega intervjuja (Bolden in DeLuca, 2022) in kombinacija metode opazovanja ter polstrukturiranega intervjuja (Sætre, 2011).

V eni raziskavi (Forrester in Wong, 2008) so sodelovali samo učitelji glasbe, medtem ko so v štirih (Bolden in DeLuca, 2022; Fautley, 2004; Sætre, 2011; Sicherl-Kafol idr., 2017) udeleženi tako učitelji glasbe kot učenci.

Raziskave so bile izvedene v Angliji (Fautley, 2004), na Kitajskem (Forrester in Wong, 2008), na Norveškem (Sætre, 2011), v Sloveniji (Sicherl-Kafol idr., 2017) in v Kanadi (Bolden in DeLuca, 2022), kar nam podaja širok, svetovni pregled nad preučevanim področjem.

Ob zgoraj prikazanih znanstvenoraziskovalnih člankih smo v meta-analizo vključili še dva pregledna članka (Bolden idr., 2023; Major, 2008), ki predstavljata pomemben vpogled v učiteljeve posege pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi in njegove strategije formativnega spremljanja tekom ustvarjalnega procesa.

Angela E. Major (2008) pravi, da mora učitelj tekom ustvarjanja v glasbi formativno ali sprotno ocenjevati ustvarjalni dosežek. To bo pri učencu spodbujalo zrelejše vrste razmišljanja in ga izzvalo, da se bo učinkoviteje ukvarjal z glasbo tekom ustvarjanja. Hkrati ga bo spodbujalo, da bo razvijal kritičen in analitičen pristop do svojega ustvarjalnega dosežka ter sposobnost, da bo govoril o svojem delu, kar odraža rastoče znanje. Učenec se tako z učiteljevo evalvacijo svojega ustvarjalnega produkta in ustvarjalnega produkta vrstnikov uči, kako prepoznati prednosti in slabosti svojega ustvarjalnega dela. Posledično bo prevzel lastništvo nad svojim delom, kar bo vplivalo tudi na gradnjo samozavesti.

Preglednica 1

Prikaz metodologije ter ključnih spoznanj z vidika vloge in pomena formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi pri preučevanih znanstvenoraziskovalnih člankih

Avtor Leto Država	Udeleženci	Raziskovalni pristop	Formativno spremljanje dejavnosti ustvarjanja v glasbi
M. Fautley 2004 Anglija	Učitelji glasbe ($N = 4$) in učenci, stari od 11 do 14 let	Kvalitativni (študija primera)	– omogoča sprotno vključevanje učiteljevih neposrednih povratnih informacij k učenčevemu ustvarjalnem delu, – omogoča učitelju preverjanje učenčevega razumevanja in učnega napredka v ustvarjalnem procesu, – omogoča učencu uspešen zaključek izdelka in doseganje učnih ciljev v povezavi z ustvarjanjem, – omogoča učencu, da gradi zaupanje v to, kar počne, in da svoje zamisli udejanji, – omogoča učencu gradnjo samozvesti v procesu ustvarjanja;
V. Forrester in M. Wong 2008 Kitajska	Učitelji glasbe ($N = 3$)	Kvalitativni (študija primera)	– omogoča učitelju vpogled v učenčevo ustvarjalno delo, – omogoča učitelju, da prepozna učenčeve vrzeli v učenju, – omogoča učitelju, da razume interese učenčev, – omogoča učencu aktivno vključevanje v ocenjevanje izdelkov vrstnikov, – omogoča učencu, da pridobi povratne informacije vrstnikov, preko katerih je spodbujen k razpravi in zbiranju nasvetov za izboljšavo svojega ustvarjalnega dela, – neguje učenčevo sodelovanje z vrstniki in medvrstniško komunikacijo, – omogoča učencu, da razvija smisel za cenjenje novih glasbenih vsebin vrstnikov, – spodbuja razvoj učenčeve sposobnosti za kritično vrednotenje glasbenih vsebin, – razvija učenčev osebni in socialni razvoj, – spodbuja učenčevo konstruktivno razmišljanje o lastnem glasbenem produktu, – neguje učenčev smisel za pomoč drugim in sodelovalno učenje;
J. H. Sætre 2011 Norveška	Učitelji glasbe ($N = 3$) in učenci, stari od 11 do 12 let	Kvalitativni (opazovanje in polstrukturirani intervjuji)	– omogoča učitelju, da z vprašanji in s posegi v učenčevo ustvarjalno delo učenca spodbuja in usmerja k razmišljanju ter doseganju učnih ciljev v povezavi z ustvarjanjem, – omogoča učitelju vključevanje estetskih predlogov učencu za izboljšavo ustvarjalnega dosežka;

se nadaljuje na naslednji strani

nadaljevanje s prejšnje strani

Avtor Leto Država	Udeleženci	Raziskovalni pristop	Formativno spremljanje dejavnosti ustvarjanja v glasbi
B. Sicherl-Kafol, U. Kordeš in A. Holcar Branauer 2017 Slovenija	Učitelj glasbe glasbe ($N = 1$) in učenci, stari 13 let	Kvalitativni (akcijsko raziskovanje)	– zahteva učiteljeve kakovostne povratne informacije, ki usmerjajo ustvarjalno delo učencev, – omogoča učitelju, da pridobi uvid v vrednost učenčeve sumativne ocene, – omogoča učitelju, da oblikuje kriterije uspešnosti skupaj z učenci; – omogoča učencu samoocenjevanje in vrstniško ocenjevanje ustvarjalnih glasbenih vsebin, – spodbuja in razvija učenčevo kritično mišljenje, – vpliva na zadovoljstvo učencev z opisnimi povratnimi informacijami, – razvija učenčeve glasbene potenciale, – omogoča spremembe pri učenčevem dojemanju ocenjevanja, – omogoča, da učenec sam gradi znanje in ga ne le sprejema, – omogoča učencu, da razvija odgovornost za učenje, – spodbuja učenca, da nenehno izboljšuje svoj ustvarjalni dosežek, – gradi znanje, spretnosti in stališča učenca tekom ustvarjalnega procesa, – spodbuja učenca h komunikaciji z vrstniki;
B. Bolden in C. DeLuca 2022 Kanada	Učitelji glasbe ($N = 6$) in učenci, stari od 4 do 17 let	Kvalitativni (polstrukturirani intervjuji)	– omogoča učitelju, da učence aktivno spodbuja in usmerja k raziskovalni miselnosti, – razvija kritično mišljenje učenca, – gradi samozavest učenca, – omogoča učencu, da izboljšuje, izpopolnjuje in popravlja ustvarjalni produkt na podlagi povratnih informacij, – omogoča samoocenjevanje učenčevih lastnih ustvarjalnih glasbenih vsebin in glasbenih vsebin vrstnikov, – spodbuja učenca, da sodeluje v vrstniških razpravah, s katerimi razvija ustvarjalne ideje, – omogoča učencu samorefleksijo lastnih izkušenj tekom ustvarjalnega procesa.

Bolden idr. (2023) predstavljajo strategije, s katerimi lahko formativno spremljanje postane močno orodje za ustvarjanja v glasbi, to so: (1) razvoj prilagodljivih kriterijev znanja, ki omogočajo sprotno spreminjanje za izpolnitev učnih ciljev v povezavi z ustvarjanjem, (2) zagotavljanje in podpiranje ustvarjal-

nega procesa s povratnimi informacijami, ki morajo biti smiselne in usmerjene v izboljšavo ustvarjalnega produkta, (3) spodbujanje samoocenjevanja učencev, ki aktivira njihovo notranjo motivacijo in pri katerem celostno razmišljajo o svojem ustvarjalnem delu, prepoznajo ter aktualizirajo lastne ustvarjalne namerе in razmišljajo o svojih čustvih ter motivacijskih spodbudah za ustvarjalno delo, in (4) ustvarjanje spodbudnega okolja, ki podpira glasbeno ustvarjalnost in omogoča, da se učenci počutijo udobno in dovolj samozavestno, ko delijo svoje ustvarjalno delo.

RAZPRAVA

Pri preučevanih člankih ($N = 7$) ugotovimo, da ima formativno spremljanje pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi v osnovni šoli pomembno vlogo in pomen tako za učitelje kot za učence, saj podpira (1) aktivne interakcije med učiteljem in učenci ter (2) interakcije med učenci in (3) vpliva na celovit razvoj učenca kot posameznika.

Aktivne interakcije med učiteljem in učenci igrajo ključno vlogo pri formativnem spremljanju tekom dejavnosti ustvarjanja v glasbi. Formativno spremljanje namreč omogoča sprotno vključevanje učiteljevih neposrednih povratnih informacij k učenčevemu ustvarjalnemu dosežku, kar pomaga pri usmerjanju in izboljševanju učenčevega ustvarjanja (Fautley, 2004; Major, 2008; Sætre, 2011; Sicherl-Kafol idr., 2017; Bolden in DeLuca, 2022; Bolden idr., 2023). Učitelj tako preverja učenčevo razumevanje in učni napredek ter pridobi vpogled v učenčevo ustvarjalno delo, kar je ključno za prepoznavanje vrzeli v poučevanju (Forrester in Wong, 2008). S pomočjo vprašanj in posegov v ustvarjalni dosežek učitelj spodbuja in usmerja učenca k doseganju učnih ciljev, medtem ko njegovi estetski predlogi še dodatno obogatijo učenčev ustvarjalni dosežek (Fautley, 2004; Sætre, 2011). Prav tako učitelj s spremljanjem nastanka ustvarjalnega dosežka pridobi uvid v vrednost učenčeve sumativne ocene (Sicherl-Kafol idr., 2017). Hkrati pa s svojimi posegi aktivno spodbuja in usmerja učence k raziskovalni ter ustvarjalni miselnosti (Bolden in DeLuca, 2022).

Aktivne interakcije med učenci tekom formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi imajo pomembno vlogo za spodbujanje sodelovanja in medvrstniške komunikacije (Forrester in Wong, 2008; Major, 2008; Sicherl-Kafol idr., 2017; Bolden in DeLuca, 2022). Učenci se namreč aktivno vključujejo v ocenjevanje izdelkov vrstnikov in pridobivajo povratne informacije, kar jih spodbuja k razpravi in zbiranju nasvetov za nadgradnjo ustvarjenih glasbenih vsebin. To spodbuja razvoj kritičnega vrednotenja glasbenih izdelkov (Forrester in Wong, 2008; Major, 2008; Bolden in DeLuca, 2022). Sodelovanje v vrstniških razpravah pa učencem omogoča razvijanje ustvarjalnih idej (Sicherl-Kafol idr., 2017).

Zadnja izmed komponent vloge in pomena formativnega spremljanja pri ustvarjanju v glasbi je razvoj učenca kot posameznika. Formativno spremljanje namreč učencem omogoča uspešen zaključek ustvarjalnega dela in doseganje učnih ciljev (Fautley, 2004; Sætre, 2011; Bolden idr., 2023), saj gradijo zaupanje v svoje delo in udeležijo svoje ustvarjalne ideje (Fautley, 2004; Bolden idr., 2023). Nadalje razvijajo konstruktivno mišljenje in negujejo smisel za pomoč drugim ter sodelovalno učenje (Forrester in Wong, 2008). Razmišljanje na podlagi učiteljevih posegov in vprašanj pa še dodatno spodbuja učenčev kritično mišljenje (Major, 2008; Sicherl-Kafol idr., 2017). Zadovoljstvo s povratnimi informacijami lahko vpliva na motivacijo učencev in razvija njihove glasbene potenciale (Sicherl-Kafol idr., 2017). Učenci tako aktivno gradijo znanje, spretnosti in stališča, kar vodi k večji odgovornosti za učenje (Sicherl-Kafol idr., 2017) in nenehni nadgradnji ustvarjalnega dosežka (Forrester in Wong, 2008). Komunikacija z vrstniki (Forrester in Wong, 2008; Sicherl-Kafol idr., 2017) in samorefleksija tekom ustvarjalnega procesa (Sætre, 2011) pa še dodatno prispevata k osebni rasti ter samozavesti učencev (Fautley, 2004; Major, 2008).

ZAKLJUČEK

Sistematični pregled literature potrjuje, da ima formativno spremljanje pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi pomembno vlogo in pomen pri izboljšanju izobraževalnega procesa glasbene umetnosti v osnovni šoli. Raziskave (Fautley, 2004; Major, 2008; Forrester in Wong, 2008; Sætre, 2011; Sicherl-Kafol idr., 2017; Bolden in DeLuca, 2022; Bolden idr., 2023) kažejo, da se formativno spremljanje ustvarjanja v glasbi lahko izkaže kot smiselno pri sprotnem usmerjanju in izboljšanju učenčevega ustvarjalnega dosežka, medtem ko interakcije med učenci, ki ga spodbuja formativno spremljanje, spodbujajo sodelovanje, medvrstniško ocenjevanje in kritično mišljenje učencev. Hkrati formativno spremljanje podpira še celovit razvoj učenca kot posameznika, saj povečuje njegovo samozavest in spodbuja osebno rast.

Dodatno formativno spremljanje pomembno prispeva k nadgradnji ustvarjalnih dosežkov in doseganju učnih ciljev v povezavi z ustvarjanjem v glasbi. Omogoča namreč, da učenci skozi povratne informacije stalno izboljšujejo in izpopolnjujejo svoje ustvarjalne dosežke. Prav tako se aktivno vključujejo v ocenjevanje izdelkov vrstnikov ter tako tudi sami pridobivajo povratne informacije, kar jih spodbuja k razpravi in zbiranju nasvetov za izboljšavo lastnega ustvarjalnega dosežka. Tako formativno spremljanje ne samo da spodbuja razvoj glasbenih potencialov učencev, temveč tudi omogoča celovitejši in bolj poglobljen pristop k ustvarjanju v glasbi pri urah glasbene umetnosti, kar vodi k boljšemu doseganju učnih ciljev.

Čeprav raziskave (Fautley, 2004; Major, 2008; Forrester in Wong, 2008; Sætre, 2011; Sicherl-Kafol idr., 2017; Bolden in DeLuca, 2022; Bolden idr.,

2023) kažejo na pomembnost in pozitivne učinke formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi, pa vseeno ne zaznamo raziskave, ki bi poglobljeno preučevala vlogo in pomen učiteljevih povratnih informacij tekom ustvarjanja v glasbi. Prav tako v preučevanih člankih ne zaznamo praktičnih usmeritev in morebitnih primerov dobre prakse na področju formativnega spremljanja pri dejavnostih ustvarjanja v glasbi. To bi namreč lahko učitelje spodbudilo k pogostejšemu uresničevanju tako formativnega spremljanja kot dejavnosti ustvarjanja v glasbi pri pouku glasbene umetnosti.

Prispevek je naša spodbuda učiteljem glasbene umetnosti za pogostejšo implementacijo formativnega spremljanja v pouk glasbene umetnosti, natančneje v dejavnosti ustvarjanja v glasbi, s ciljem ustvarjanja spodbudnega in ustvarjalnega učnega okolja.

Literatura

- Adamič, M. (2005). Vloga poučevanja. *Sodobna pedagogika*, 56(1), 78–88.
- Andrade, H. L., in Heritage, M. (2017). *Using formative assessment to enhance learning, achievement, and academic self-regulation*. Routledge.
- Black, P., in Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7–74.
- Black, P., in Wiliam, D. (2003). 'In praise of educational research': Formative assessment. *British Educational Research Journal*, 29(5), 623–637.
- Black, P., in Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31.
- Bolden, B., in DeLuca, C. (2022). Nurturing student creativity through assessment for learning in music classroom. *Research Studies in Music Education*, 44(1), 273–289.
- Bolden, B., Rickey, N., in DeLuca, C. (2023). Nurturing musical creativity through assessment for learning. *Music Educators Journal*, 109(4), 18–26.
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Univerzitetna založba Annales.
- Cavicchi, D. (2009). My music, their music, and the irrelevance of music education. V T. A. Regelski in J. T. Gates (ur.), *Music education for changing times: Guiding visions for practice* (str. 97–107). Springer.
- Cowie, B., in Bell, B. (1999). A model of formative assessment in science education. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 6(1), 101–116.
- Denac, O. (2012). *Načrtovanje glasbenih dejavnosti v zgodnjem obdobju otroštva: visokošolski učbenik*. Pedagoška fakulteta.

- Fautley, M. (2004). Teacher intervention strategies in the composing processes of lower secondary school students. *International Journal of Music Education*, 22(3), 201–218.
- Forrester, V., in Wong, M. (2008). Curriculum reform in the Hong Kong primary classroom: What gives? *Music Education Research*, 10(2), 271–284.
- Grigorenko, E. L. (2019). Creativity: A challenge for contemporary education. *Comparative Education*, 55(1), 116–132.
- Houmann, A. (2017). Creativity in music education? The wild card that got stuck in the deck. V R. Beghetto in B. Sriraman (ur.), *Creative contradictions in education: Cross disciplinary paradoxes and perspectives* (str. 281–301). Springer.
- Ivanuš Grmek, M., Čagran, B., in Sadek, L. (2009). *Didaktični pristopi pri poučevanju predmeta spoznavanje okolja v tretjem razredu osnovne šole*. Pedagoški inštitut.
- Juhart, P. B., Bržan, P. P., in Sicherl-Kafol, B. (2023). Dejavniki glasbenega poučevanja v tretjem vzgojnoizobraževalnem obdobju osnovne šole z vidika učnih strategij. *Glasbenopedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*, 19(38), 97–116.
- Kibici, V. B. (2022). An analysis of the relationships between secondary school students' creativity, music achievement and attitudes. *International Journal on Social and Education Sciences*, 4(1), 87–100.
- Kordeš, U., Sicherl-Kafol, B., in Brunauer, A. H. (2013). Model formativnega spremljanja znanja pri glasbeni vzgoji. *Glasbenopedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani*, 19, 5–22.
- Leung, C. C., Wan, Y. Y., in Lee, A. (2009). Assessment of undergraduate students' music compositions. *International Journal of Music Education*, 27(3), 250–268.
- Lucas, B., Claxton, G., in Spencer, E. (2014). Progression in student creativity in school: First steps towards new forms of formative assessments. *Contemporary Readings in Law & Social Justice*, 6(2), 81–121.
- Major, A. E. (2008). Appraising composing in secondary-school music lessons. *Music Education Research*, 10(2), 307–319.
- Marentič Požarnik, B. (1998). Kako pomembna so pojmovanja znanja, učenja in poučevanja za uspeh kurikularne prenove. *Sodobna pedagogika*, 49(3), 244–261.
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Državna založba Slovenije.
- Martinović Bogojčević, J. (2021). *Fostering musical creativity in primary school* [Neobjavljena doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani.

- Menard, E. (2013). Creative thinking in music: Developing a model for meaningful learning in middle school general music. *Music Educators Journal*, 100(2), 61–67.
- Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport. (2011). *Program osnovna šola: glasbena vzgoja; učni načrt* (A. Štrukelj, ur.).
- Mithans, M., in Ivanuš Grmek, M. (2012). Spreminjanje položaja učenca v Sloveniji v 20. stoletju. *Revija za elementarno izobraževanje*, 5(2), 55–72.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *Systematic Reviews*, 10, 89.
- Peršolja, M. (2020). *Formativno spremljanje znanja v praksi: priročnik za učitelje* (3. dopolnjena in popravljena izd.). M. Peršolja.
- Runco, M. A. (2003). Education for creative potential. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(3), 317–324.
- Sætre, J. H. (2011). Teaching and learning music composition in primary school settings. *Music Education Research*, 13(1), 29–50.
- Sentočnik, S., in Rutar Ilc, Z. (2001). Koncepti znanja, učenje za razumevanje. V *Modeli poučevanja in učenja: metodika in didaktika* (str. 19–41). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sicherl-Kafol, B. (2015). *Izbrana poglavja iz glasbene didaktike*. Pedagoška fakulteta.
- Sicherl-Kafol, B., Denac, O., in Borota, B. (2011). Glasbena umetnost. V N. Bucik, N. Požar Matijašič in V. Pirc (ur.), *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol* (str. 91–95). Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Sicherl-Kafol, B., Kordeš, U., in Holcar Brunauer, A. (2017). Assessment for learning in music education in the Slovenian context: From punishment or reward to support. *Music Education Research*, 19(1), 17–28.
- Strand, K. (2006). Survey of Indiana music teachers on using composition in the classroom. *Journal of Research in Music Education*, 54(2), 154–167.
- Strmčnik, F. (2001). *Didaktika: osrednje teoretične teme*. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Sušec, M. (2023). *Pogledi osnovnošolskih učiteljev na formativno spremljanje* [Neobjavljeno magistrsko delo]. Univerza v Mariboru.
- Tomić, A. (2003). *Izbrana poglavja iz didaktike*. Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.
- Yan, Z., in Pastore, S. (2022). Assessing teachers' strategies in formative assessment: The teacher formative assessment practice scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 40(5), 592–604.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce* (2. dopolnjena izd.). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Summary

UDC 37.091.3:373.3:78

A systematic review of the literature confirms that formative assessment in music creation activities plays a significant role in improving the educational process of musical arts in primary school. Research (Fautley, 2004; Major, 2008; Forrester & Wong, 2008; Saetre, 2011; Sicherl-Kafol et al., 2017; Bolden & DeLuca, 2022; Bolden et al., 2023) shows that formative assessment of music creation is effective in providing ongoing guidance and enhancing students' creative achievements. The interactions among students encouraged by formative assessment foster collaboration, peer evaluation, and critical thinking. At the same time, formative assessment supports the holistic development of the student as an individual by boosting their self-confidence and encouraging personal growth. Additionally, formative assessment significantly contributes to the enhancement of creative achievements and the achievement of learning objectives related to music creation. It allows students to continuously improve and refine their creative accomplishments through feedback. Moreover, students actively engage in the assessment of their peers' work, thereby also receiving feedback that encourages discussion and the gathering of advice for improving their creative achievements. Thus, formative assessment not only promotes the development of students' musical potential but also enables a more comprehensive and in-depth approach to music creation in music education classes, leading to better achievement of learning goals. Although research (Fautley, 2004; Major, 2008; Forrester & Wong, 2008; Saetre, 2011; Sicherl-Kafol et al., 2017; Bolden & DeLuca, 2022; Bolden et al., 2023) highlights the importance and positive effects of formative assessment in music creation activities, there is still a lack of in-depth studies on the role and significance of teachers' feedback during music creation. Furthermore, the reviewed articles do not provide practical guidelines or examples of best practices in formative assessment for music creation activities. Such guidelines could encourage teachers to more frequently implement both formative assessment and music creation activities in music education classes. With this contribution, we encourage music education teachers to implement formative assessment in music education more frequently, specifically in music creation activities, to create a stimulating and creative learning environment.